

Рецензия на докторската дисертация „Концептуални метафори и прагматичен контекст в политически речи (на испански и португалски)” от Енрике Дорес

Проф. д-р Александра Багашева

Катедра „Англицистика и американистика“, Софийски университет

Настоящата рецензия е написана във връзка с процедурата по публична защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “доктор”. Цялата документация, съпътстваща процедурата, беше надлежно предоставена на членовете на комисията. Представени са всички необходими документи.

На комисията бяха предоставени текстът на дисертационния труд и двете резюмета (на английски и на български). Текстът напълно отговаря на изискванията и стандартите за обширен академичен текст. Не е открито плагиатство.

Енрике Дорес е приет като докторант в Софийския университет през 2020 г. и успява да завърши пълния курс на обучение в необходимия срок и да напише и предаде навреме дисертационния си труд. Предвид образователния му ценз, включващ Социални и политически критични изследвания, Европейски изследвания, Семиотика, език и реклама и разнообразния му професионален опит, от рецепционист през медиен анализатор до преподавател по португалски език на университетско ниво, не е изненадващо, че представената дисертация показва зрялост на анализа, широта на обхвата на анализиранияте теми и дълбочина на разбиране на всички разглеждани проблеми и въпроси.

Енрике Дорес е представил в частично изпълнение на изискванията за образователна и научна степен „доктор” дисертация от 326 страници, от които 295 съдържателни страници. Това изключва отличните списъци със съкращения и таблици, съдържанието, раздела с благодарности, библиографията и приложенията. Двадесет и трите приложения обхващат д 370 страници и сами по себе си представляват специален корпус, който може да се използва като богат ресурс за бъдещи изследвания. Оформлението на докторската дисертация е доста приятно и наистина удобно за читателя.

Дисертацията „Концептуални метафори и прагматичен контекст в политическите речи (на испански и португалски)” от Енрике Дорес изследва изключително спорни и интересни въпроси и обхваща обширен емпиричен материал (специализираните корпуси от встъпителни и

инвеститурни речи) и използва интердисциплинарна теоретична рамка, която по вътрешно логичен начин обединява постановките на разностранни изследователски парадигми. В този смисъл това е истинско постижение за един начинаещ, амбициозен изследовател.

След Въведението дисертацията е организирана в четири (разпознати като само три в самия текст (стр. 3)) глави и Заключение. Глава 1 е озаглавена „Теоретична рамка“ и предоставя преглед на теоретичните модели, които са в основата на проблематизирането и анализите на данните, глава 2, „Методология“, включва изследователски въпроси и описание на използваната методология и операционализации, както и описание на корпусите, използвани като източник на данни в глави 3 и 4 паралелни по структура и съдържание, посветени съответно на емпиричен анализ на испанските речи при встъпването в длъжност и на португалските речи при встъпването в длъжност. Последната част представя изводите, направени като отговори на изследователските въпроси.

Данните, използвани за анализите, са логически последователни – т.е. данните съставляват единен политически жанр и позволяват сравнителни анализи (диахронно в рамките на съответните национални традиции) и контрастно (между двете социокултурни общности). Обширните приложения сами по себе си представляват принос, тъй като богатият материал може да се използва за други видове изследвания и остава безценен ресурс.

Структурната организация на текста е ясна и балансирана, следва дедуктивно-аналитичен модел с естествено разгръщане на прилагането на операционално изработената аналитична методология върху различни текстови образци.

Изводите обединяват всички аргументационни линии, представени в тялото на текста, и логично следват анализите, представени в съответните глави на емпиричните изследвания.

По-долу са представени бележки към представения текст (като бележките са организирани тематично, без да следват последователното разгръщане на текста). Горната много висока оценка на докторската степен се основава на:

- Изработване на аналитичен модел на базата на дълбоко информирана и изключително ефективна комбинация от теоретичните нишки на теорията на концептуалната метафора, критичния анализ на метафората и моделите за управление на знанието като когнитивни механизми за езикова обработка в контекст;

- Приемането на емпирично издържана процедура за текстов анализ, допълнена от анализ на критични ключови думи;
- Допълване на качествения анализ с количествени данни, обосноваващи много от твърденията, направени в емпиричния анализ;
- Операционализацията на контекстуален модел като аналитичен инструмент, прилаган последователно към всички анализирани речи, който включва личностни и социални аспекти, които могат да определят избора на метафора от говорещия, както и прагматично-ситуационни обстоятелства и когнитивни обстоятелства (или фонови знания) на изнасящите речите;
- Последователно прилагане на критичния метафоричен анализ (КМА) на Джонатан Чартерис-Блек (Charteris-Black 2004), разгърнат в три етапа: идентификация на метафората, класификация на метафората и обяснение (мотивиране) на метафората. Прилагането на КМА към анализа на специфични категории политически дискурс също служи като мощен аналитичен инструмент, тъй като позволява идентифицирането, обяснението и изследването на целта на концептуалните метафори в политическите речи, предлагайки структурирана рамка за разплитане на слоевете на значението, вложено в политическия език;
- Допълване на анализите на отделните изказвания със системен анализ на дискурса;
- Качествените анализи се допълват от анализ на критични ключови думи и включване на количествения инструмент AntConc 4.2.0 за отчитане на словосъчетанията и анализ на честотата на думите, който се използва за потвърждаване на някои от констатациите на качествения анализ;
- Включването на теорията за концептуална метафора и прагматиката в единен аналитичен модел, с фокус върху процесите, конфигурациите и моделите в човешкото познание, разработва интердисциплинарен подход към изследването на метафората като когнитивен феномен и когнитивните процеси в управлението на локалното знание, които хвърлят светлина върху езиковите избори, направени от политическите лидери, които се свързват в комплекс от комуникативни стратегии, анализирани от различни релевантни гледни точки;
- Включването на контекстуални модели, обхващащи ситуационни и когнитивни обстоятелства за всяка реч, повишава удачността и ефективността на методологията;

- Сполучливо решение за операционализация на локуса на всички измерения на анализа води до идентифицирането на говорещия като въплъщение на стратегическите решения, взети в процеса на писане на речта. Не се допуска разграничение между автора на речта и говорещия и изрично се посочва, че методологичното решение е колективното усилие зад речта да се разглежда като продукт на един ум, представен като говорещия;

- Анализите водят до разкриване на сложната бродерия на лидерските стратегии, оформянето на националната идентичност и различните подходи към управлението, които са оформили политическия дискурс на португалските и испанските лидери;

- Предоставени са достатъчно доказателства (и от двата корпуса) за преобладаване на концептуални метафори, използващи семантичните полета на ПЪТУВАНЕ, ИЗРАЖДАНЕ и КОНФЛИКТ;

- Концептуалната метафора ПОЛИТИКАТА Е РЕЛИГИЯ също се използва широко в испанския корпус, с подчертан дисбаланс на по-ниска употреба в португалския;

- Анализите разкриват, че в португалския корпус се наблюдава съзвучие с ценностите на метафоричния модел на Родителя-възпитател, което предполага, че контекстът играе основна роля, тъй като социалната природа на португалската революция приканва към поддържане на такива ценности и нагласи;

- Адекватно отчитане на разликите между контекстите на изследваните политически речи – речи за встъпване в длъжност – по отношение на тяхната церемониалност, процедурно значение и естество, т.е. непосредствените формални и обективни ограничения на речите, които предопределят контекстуалните параметри и модели на оратора. Обръща се дължимото внимание на факта, че видът на реториката е повлиян от необходимостта от парламентарна подкрепа в испанския случай и церемониалния характер на речта в португалския контекст. По-конкретно, емпиричният анализ разкрива, че в специфичния политически дискурс на испански се забелязва по-голямо управление на групово и институционално знание и преобладаването на съвещателната реторика, с по-голяма значимост на аргументативните структури, докато този жанр на португалски се характеризира с ориентирано към културната и национална идентичност управление на националното знание и по-често използването на епидейктична реторика. Разликата между типовете знания, управлявани във всеки корпус, се обяснява с

разликите в целите, адресатите и аудиторията на изказванията във всеки от корпусите;

- Предоставяне на доказателства за връзка между идеологическата принадлежност на говорещия и привеждането в съответствие с моралните модели, базирани на семейството: партиите, които са позиционирани в вляво в политическия спектър, предпочитат модела на възпитаващия родител, за разлика от десните партии, които се придържат към модела на строгия баща;
- Цитираните в библиографията източници са подходящи и актуални (предоставящи в много случаи траекториите на развитие на определени теоретични модели или цялостни клонове на лингвистиката). Цитатите в текста са точни и правилно цитирани.

Г-н Дорес се е справил отлично и с още една задача – включване на всички препоръки и критични бележки относно текста на дисертацията, обсъждан на вътрешния кръг на процедурата по защита, и е изгладил много от несъответствията, ненужното обширно отразяване на неактуални въпроси и т.н., които са съвсем естествени в такъв обемен труд. Финалната версия е значително подобрена.

Дисертацията демонстрира задълбочено и солидно познаване на контекстуалните модели на Ван Дайк, критичния анализ на метафората, теорията на концептуалната метафора, прагматиката, стратегическото управление на дискурса и анализа на политическия дискурс. Тя разкрива, че това познаване на множество теоретични модели е довело до развитието на набор от проницателни критично информирани аналитични умения у г-н Дорес.

Въз основа на всички гореизложени съображения, с пълно убеждение препоръчвам на членовете на научната комисията да присъдят заслужената образователна и научна степен „доктор” на г-н Дорес.

12 април 2024 г.

проф. д-р Александра Багашева